

Sushchenko L. O. The pedagogical accompaniment of development of a creative personality in educational establishments.

The article considers the principles of stimulation of a personality in the system of education. The special attention is given to the problem of stimulation of development of a creative personality in the educational establishments.

Keywords: *pedagogical accompaniment, stimulation, a creative personality.*

Стрижалковська В. В.
Інститут педагогіки НАПН України

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ У ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

У статті представлено основні аспекти державної підтримки обдарованих дітей у Чеській Республіці. Показано стратегію розвитку освіти обдарованих дітей, законодавче забезпечення та форми підтримки обдарованих.

Ключові слова: *підтримка обдарованих дітей, Чеська республіка.*

Обдарована особистість у забезпеченні суспільного прогресу стає однією з визначальних і рушійних сил розвитку суспільства. Адже ми живемо у світі де робиться велика ставка на інтелект, інформацію та високі технології. Інтелектуальні здібності підростаючого покоління потребують всебічного розвитку і повноцінної реалізації. Талановита молодь – головний ресурс процвітання нації в умовах панування високотехнологічної та інтелектуальної моделі світової економіки. Тому найкращою інвестицією у майбутнє нації стає підтримка обдарованих дітей з боку держави і суспільства.

Активна підтримка обдарованої молоді здійснюється у всіх розвинутих країнах світу. Україна як європейська високо розвинута держава теж не залишається осторонь цих процесів.

Законодавчою основою забезпечення права кожного на розвиток особистості є Конституція України. Зокрема ст. 54 Конституції України закріплено право громадян на свободу художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності тощо.

Питанням розвитку обдарованих дітей присвячені праці М. Каратаєвої, М. Гальченко, О. Антонової, С. Терепищого, М. Босенко, Л. Липової, Г. Нижника та ін.

Сьогодні в освіті України спостерігаються тенденції удосконалення традиційних методик і методів роботи з учнями та пошуки й розробка нових альтернативних технологій, більш ефективних, оптимальних, результативних, ніж ті, що існували у минулому. Змінюється зміст процесу отримання освіти – це має бути не процес передачі суми знань або інформації, не повторення готових результатів, а формування життєвої компетентності, досвіду, самореалізація на основі природних даних та розвитку здібностей дитини [8]. Тому на даному етапі реформування та пошуку подальшого напрямку розвитку системи освіти надзвичайно важливо приділити увагу вдосконаленню методик роботи з обдарованими дітьми. Для підвищення ефективності виявлення, навчання та виховання обдарованих дітей, а також для створення найкращих умов для можливості обдарованим вільно проявляти свої особливості, розвиватися відповідно своїм нахилам, важливого значення набуває вивчення зарубіжного досвіду в цій сфері.

Отже, у даній статті розкриємо особливості підтримки обдарованих дітей у Чеській Республіці. Зазначимо, що вітчизняними науковцями майже не приділялась увага вивченню досвіду Чеської Республіки у цій сфері, тоді як ця країна на сьогоднішній момент надає великого значення підтримці обдарованих дітей, як на законодавчому рівні так і

впроваджуючи у практику різноманітні форми заохочення та підтримки обдарованих. Тому аналіз досвіду роботи з обдарованими дітьми цієї європейської країни може мати вагоме значення при розробці власної національної програми підтримки обдарованих дітей.

Встановлено, що стратегії Чеської Республіки полягає в створенні максимально сприятливих умов для виявлення і розвитку обдарованої особистості. Для реалізації цієї стратегії розроблено відповідне законодавство, що визначає статус обдарованої дитини та надає законодавчі гарантії реалізації певних прав, які з'являються разом з цим статусом. Окрім того постійно ведеться робота щодо розробки та реалізації низки програм, які спрямовано на створення централізованої, цілісної системи підтримки обдарованих дітей. А головним положенням у роботі з дітьми є те, що держава надає можливість дітям приймати участь в якомога більшій кількості заходів, таким чином, щоб їхні здібності та нахили могли бути оцінені, а таланти відкриті.

До роботи з обдарованими дітьми залучені різноманітні організації як державної так і недержавної форми власності, а робота з такими дітьми проводиться як на національному так і на регіональному рівнях та ведеться робота по створенню централізованої системи головним завданням якої буде підтримка обдарованих дітей та учнів. Ще у 2001 році коли була затверджена довготермінова програма розвитку системи освіти Чеської Республіки так звана "Біла Книга" один з її розділів було присвячено освіті обдарованих особистостей, де було викладено основні аспекти освіти обдарованих, та напрямки її подальшого розвитку. Окрім того було визначено стратегію розвитку освіти обдарованих дітей. Також було відзначено необхідність підготовки кваліфікованих кадрів для роботи з обдарованими дітьми. Визначено рівні на яких повинна вестись робота з обдарованими дітьми, основні підходи, та відведено провідну роль системі обов'язкової освіти у вихованні обдарованих дітей [4].

Для реалізації концепції, яка була викладена в "Білій Книзі" в 2001 році Парламент та Уряд Чеської Республіки прийняли так званий шкільний закон (Zakon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Також в 2004 році Міністерство освіти, молоді та спорту Чеської Республіки (MŠMT) затвердило Концепцію підтримки обдарованих дітей та учнів на період 2004-2008 років, яка була спрямована на створення системи підтримки обдарованих учнів на базі інтеграційної освітньої моделі. Основним напрямком реалізації концепції була підготовка педагогів та психологів для роботи з обдарованими дітьми.

На початку 2009 року розпочалася робота над новою Концепцією підтримки обдарованих дітей та учнів на період 2009-2013 рр, а в 2010 році вона була затверджена MŠMT. На відміну від попередньої концепції її метою було створити цілісну систему підтримки обдарованих дітей у шкільній галузі. В Чеській Республіці обдарованими дітьми та учнями опікується низка організацій діяльність яких до сих пір не достатньо скоординована. Тому основне завдання нової концепції полягає в розробці та поступовому впровадженні комплексної системи підтримки обдарованих дітей та учнів з залученням до цього процесу й інших організацій. При чому особлива увага надається талановитим дітям з когнітивними навичками, оскільки система підтримки дітей, що мають успіхи у спорті чи мистецтві вже існує. Встановлено, що основним завданнями Концепції підтримки обдарованих дітей та учнів на період 2009-2013 рр. є наступні:

- вдосконалити процес ідентифікації обдарованих дітей та учнів у школі та шкільному оточенні;
- забезпечити підтримку розвитку обдарованих дітей та учнів у рамках формальної освіти та у вільний час;
- забезпечити відповідну підтримку вчителям та їх підготовку для роботи в галузі навчання обдарованих дітей, зокрема, шляхом подальшої освіти;
- забезпечити широкі верстви суспільства необхідною інформацією про роботу системи

допомоги обдарованим дітям за допомогою Інтернет сторінок MŠMT та інших установ, а саме : Інституту психолого-педагогічного консультування (IPPP), Національного інституту у справах дітей та молоді (NIDM), Національного інституту професійно-технічної освіти (NÚOV), Науково-дослідного педагогічного інституту (VÚP), Національного інституту післядипломної освіти (NIDV);

– організувати наукові дослідження та сприяти розвитку міжнародного співробітництва в сфері системи підтримки обдарованих дітей [3].

В 2005 році Міністерством освіти була прийнято низку постанов, які визначають механізми підтримки талановитих й обдарованих дітей та закріплюють на законодавчому рівні можливість отримання особливого підходу до обдарованих дітей.

Слід відмітити, що відповідно до постанови 73/2005 Sb. MŠMT (Vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných) обдарованим учнем в Чеській Республіці вважається дитина, чиї здібності досягають виняткового рівня в одній із сфер діяльності, а саме інтелектуальній, фізичній, творчій та ін. [7]. Зважаючи на те, що обдарованість закріплена на законодавчому рівні та надає певні переваги перед іншими учнями, процедура ідентифікації обдарованих дітей теж регулюється на законодавчому рівні, а саме постановою 72/2005 Sb. MŠMT (Vyhláška, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních č.), яка регламентує стандарти діагностики та включає в себе норми діагностування для стандартних консультаційних служб[6]. Пройти процедуру ідентифікації обдарованості можна за побажанням батьків безкоштовно в будь-якій психолого-педагогічній консультації Чеської республіки. Окрім того, надати рекомендацію щодо обстеження дитини може школа, або вчитель, однак, рішення про звернення в консультацію приймають лише батьки дитини. В тому разі, якщо за результатами тестування консультаційний центр ідентифікував обдаровану дитину він дає рекомендацію про розробку індивідуального освітнього плану, а школа повинна прийняти його до уваги й розробити власний індивідуальний план навчання такого учня на початку навчального року, або не пізніше трьох місяців з того часу як обдарованість учня була ідентифікована. Висновок виданий в результаті обстеження, що підтверджує обдарованість, є обов'язковою рекомендацією для всіх типів шкіл, в яких даний учень навчається [1]. Отримавши довідку, яка засвідчує обдарованість, дитина, згідно законодавства отримує такі можливості, як : закінчити початкову школу раніше зазначеного строку, складаючи іспити за кожен навчальний рік який вона пропускає; навчатися за індивідуальним навчальним планом, який затверджується директором навчального закладу; навчатися у класі або групі учнів (сформованій директором школи) з поглибленим вивченням деяких предметів або груп предметів. Більшість невеликих шкіл (з одним класом на паралель) можуть формувати групи з поглибленого вивчення предмету учнями різних класів (учнями різного віку); вибирати обов'язковий довільний предмет згідно уподобань учня та можливостей, які має школа (з 7-го року навчання), можливість слухати необов'язкові предмети згідно власних уподобань та можливості школи (з 1-го по 9-ий рік навчання); брати участь у предметних олімпіадах на національному та міжнародному рівнях, що фінансуються Міністерство молоді, освіти та спорту через Інститут дитини та молоді.

Навчання відповідно до шкільної освітньої програми (засноване на Рамковій програмі освіти) надає школам широким можливостей пристосування до потреб учнів, як шляхом створення груп чи класів поглибленого вивчення деяких предметів, так і в індивідуальному підході до кожного учня. Учні виконують завдання з дисциплін, що відповідають їхньому рівню знань. Такі групи учнів з однаковим рівнем знань формуються в рамках одного уроку, зазвичай ці групи тимчасові [5].

Існуючі освітні програми, які використовуються в школі, забезпечують підходи, які можна застосувати для розвитку обдарованих дітей. Насамперед це забезпечення можливості

поглибленого вивчення предметів та внутрішня диференціація учнів, що основана на індивідуальному підході. Однак це не означає, що форми допомоги обдарованим, про які не згадано в законі, не дозволено застосовувати школам, як і не означає, що всі форми допомоги що прописані у законі повинні бути задіяні.

Форми роботи з обдарованими дітьми можна поділити на шкільну та позашкільну діяльність. Окрім індивідуальної роботи з обдарованим учнем у багатьох чеських школах існують класи з поглибленим вивченням іноземних мов (приблизно 12% всіх класів початкової школи), мистецтва або музики, математики та природничих наук, фізичної культури, інформатики. При школах працюють різноманітні гуртки : спортивні, художні, творчі, крім того школи надають свої приміщення волонтерським організаціям, які присвячують свою діяльність вільному часу молоді [2].

Шкільні клуби по зацікавленню є чудовою можливістю для реалізації обдарованих учнів не тільки у спорті та мистецтві, захоплений вчитель є величезною мотивацією для учня, тому школи грають життєво важливу роль у догляді за талантом. Однак потрібно зазначити, що не кожна школа в Чеській Республіці пропонує своїм обдарованим школярам рівні можливості [2]. Також при деяких школах, в яких приділяється підвищена увага обдарованим дітям, існують клуби батьків обдарованих дітей. В яких відбувається обмін досвідом з освіти та виховання, розглядаються можливості підтримки обдарованих дітей у даній школі, організуються громадські обговорення та тематичні семінари для дітей та батьків, організуються екскурсії, походи, та інші заходи для дітей.

Водночас в Чеській Республіці існує мережа центрів дітей та молоді, яким надається підтримка уряду, та низка недержавних неприбуткових організацій, які відіграють значну роль у системі позашкільної освіти та виховання дітей. Широке розповсюдження центрів позашкільної освіти та центрів дозвольного виховання є однією з характерних рис Чехії. Така форма освіти має глибоке історичне коріння й базується на традиціях та добре розгалужених центрах, що розташовані не лише в великих містах, а й в невеликих містечках по всій країні. Окрім того слід відзначити глибоке зацікавлення органів влади Чеської Республіки в організації, розвитку та вдосконаленню неформальної освіти та освіти за інтересами, результатом якого є створення сприятливих умов для існування організацій різної форми власності діяльність яких пов'язана з організацією вільного часу дітей та молоді.

Підсумовуючи вищевказане можна зазначити, що основна стратегія Чеської Республіки полягає в створенні максимально сприятливих умов для виявлення і розвитку обдарованої особистості. До освіти, зокрема виховання та навчання обдарованих дітей застосовано комплексний підхід, який має підтримку держави та реалізований на різних рівнях: на рівні сім'ї, на рівні державних та громадських установ та на рівні недержавних організацій.

Використана література :

1. *Fortikova J.* Talent a nadani. – NIDM MŠMT, Praha 2009.
2. *Freemanová J. Fořtíková J.*(Ed.) Volnočasové aktivity pro nadané a talentované u nás a ve světě. – NIDM MŠMT, Praha 2009
3. *Koncepce péče o mimořádně nadané děti a žáky pro období let 2009-2013*//http://www.ippp.cz/images/stories/doc/nadani/ostatni_soubory/koncepce_pece_o_nadane_2009_13.pdf
4. *National Programme for the Development of Education in the Czech Republic White Paper.* – Ministry of Education Youth and Sport, Prague 2001
5. *Pohořely S.* Možnosti rozvoje talentu dětí a žáků. Mezinárodní seminář “Nové trendy a moderní technologie ve výucemimořádně nadaných dětí” (Praha, 3. – 5. 11.2005)
6. *Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*//<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>

7. Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných//<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>
8. Шевцова С. Метод проектів у плеканні обдарованої особистості//<http://osvita.ua/school/technol/1409/>

Стрижалковска В. В. Основные аспекты государственной поддержки одаренного ребенка в Чешской Республике.

В статье представлены основные аспекты государственной поддержки одаренных детей в Чешской Республике. Показана стратегия развития образования одаренных детей, законодательное обеспечение и формы поддержки одаренных.

Ключевые слова: поддержка одаренных детей, Чешская республика.

Stryzhalkovska V. V. The Main Aspects of State Support of Talented Children in Czech Republic.

The article presented the main aspects of state support of talented children in Czech Republic. The strategy of development of talented children education, the legislative provision and forms of support of talented children are shown there.

Key words: support of talented children, Czech Republic.

Яременко Л. А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті подано основні засади розвитку креативної особистості у позашкільних навчальних закладах. Аналізується загальний стан та подано рекомендації щодо педагогічних умов розвитку креативної особистості у позашкільних навчальних закладах.

Ключові слова: розвитку креативної особистості, позашкільні навчальні заклади.

На сучасному етапі розвитку цивілізації надзвичайно важливе значення для становлення особистості набуває формування в неї здатності самостійно і творчо діяти в нових соціокультурних умовах. Соціально-економічна динаміка і потреби суспільства в розробці інноваційних, нестандартних ідей; активні пошуки ефективних стратегій у побудові всіх соціальних відносин (людина – людина, людина – природа, людина – суспільство, людина – техніка тощо) ставлять перед системою освіти завдання вже не лише забезпечити засвоєння індивідом певного обсягу знань, а й таку підготовку, яка б дозволила йому жити і працювати в стрімко змінюваному світі. Головною метою стає виховання всебічно розвиненої, інтелектуально потужної особистості, здатної до швидкого і самостійного прийняття рішень, готової до креативного перетворення дійсності.

Саме на креативних людей як на головних рушіїв прогресу у всіх сферах діяльності держави покладає нині суспільство особливі надії. Адже в сучасному світі динамічність поступу будь-якої країни безпосередньо залежить від здатності креативних членів соціуму реалізувати власний потенціал на користь свого народу : талановиті креативні діти і молодь – це майбутня еліта, політичні лідери та успішні бізнесмени, відомі науковці та митці. У кінцевому підсумку – це добробут і гордість держави та шанс посісти гідне місце на міжнародній арені.

В Україні законодавчою основою забезпечення права кожного на свободу художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності є Конституція України.

На міжнародному рівні на особливій значущості реалізації індивідуальності кожної